

מובא במשנה (מח:): שפורעים כתובת אשה בקרקע זיבורית, ר"מ חולק שנפרעים בכתובה בקרקע בינונית. מר זוטרא בריה דרב נחמן, מעמיד את המשנה בגבייה של כתובת אשה מהיתומים ע"כ היא בזיבורית. אך אם האשה גובה את הכתובה מן הבעל בחייו היא גובה בקרקע בינונית. ר"מ חולק וסובר שגם מהיתומים גובים מבינונית.

הגמרא מקשה על שיטת מר זוטרא בכמה אופנים מהמשנה שלנו, שהרי כל צורה של גבייה מהיתומים היא בקרקע זיבורית. ואם המשנה חילקה בין נזק, בעל חוב וכתובה, ז"א שכתובת אשה בלבד בזיבורית ללא קשר ליתומים.

רב אחא בר יעקב מעמיד את המשנה באופן אחר, בדיני ערב. אבא שנעשה ערב לנזקי בנו, לבעל חובו של בנו וכתובת כלתו. נזק ובעל חוב, האב משלם באופן מלא- נזק בעידיית, ובעל חוב בבינונית, משום שאלו אירעו בחיי הבן. אך כתובת אשה שהיא לאחר המוות של הבן, מהיכן האשה גובה? מהיתומים בזיבורית! ואם האב הוא ערב, אזי ישלם גם בזיבורית. הגמרא מעירה שהאב היה ערב קבלן, כי ערב רגיל איננו יכול להשתעבד לתשלום כתובה.

הגמרא דנה מדוע ערב אינו יכול להשתעבד בכתובה, וכך לשונה (שם נ.):

והילכתא בכולהו, אף על גב דלית ליה משתעבד, **בר מערב דכתובה**, דאע"ג דאית ליה לא משתעבד. מאי טעמא? מצוה הוא דעבד, ולא מידי חסרה.

הטעם שערב של כתובה לא משתעבד הוא מפני שמסייע למצווה של נישואין, ולא החסיר מהצד השני (מהאשה) ממון כמו בערבות של לוה ומלוה.

התוספות ביארו שכדי שערב של כתובה לא ישתעבד צריך שני תנאים, וזה לשונם (ד"ה מצוה):

תרתיה בעינן, אבל היכא דלאו מצוה עבד ולא חסרה כגון שנעשה ערב אחר הנישואין או עבד מצוה וחסרה משתעבד.

כלומר, צריך שני תנאים בכדי לא להשתעבד בכתובה: א. שיהיה דבר מצווה. ב. שלא יחסר שום ממון מהצד השני. נ"מ בכתובה לאחר נישואין, שיש כאן ערבות אבל אין כאן מצווה, או שעשה מצווה אך שהצד השני חסר ממנו- הערב משתעבד.

נראה שהרשב"ם חולק על שיטת התוספות, וזה לשונו (ב"ב קעד:):

מצוה הוא דעבד - המשדך בזיווג אין דעתו לפרוע הערבות אבל מתכוין לזווג שע"י ערבות זו מתרצין **ולא מידי חסרה לאשה** דהא טב למיתב טן דו ולטובתה נתכוין.

כלומר, אין כאן שני חלקים לתירוץ, אלא הערב כתובה עושה מצווה שהוא משדך אותם יחד. והאשה לא חסרה כלום מפני שהיא מרוויחה כי טוב לה להיות יחד מאשר לבד (לא רק שהיא לא חסרה אלא מתכוון לטובתה).

נראה שנחלקו התוספות והרשב"ם בכוונה של "ולא מידי חסרה", לתוספות לא חסרה האשה בממון כלום, ולרשב"ם לא חסרה בטובה כלום שהרי היא נשאת.

עפ"י האמור הנ"מ שמביא התוספות אינן תקפות לרשב"ם. שהרי אם נשאו האיש והאשה ולא כתבו כתובה, יבוא הערב וישכנע את הבעל לכתוב כתובה ע"י הערבות. כלומר, גם כאן לא ישתעבד הערב, משום שהוא גורם לקשר בין האיש לאשה להיות יציב. משום שמשמעות הכתובה היא "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", ולאחר כתיבת הכתובה ישנה טובה לאשה שלא תישאר לבד (במסגרת חיי הבעל).

וכן אם נעשה ערב לנכסי צאן ברזל בשעת הנישואין (עיי' תוס' רא"ש) לתוספות ישנו שיעבדו לערבות מפני שיש חסרון ממוני, אך לרשב"ם אין החסרון הוא ממוני וע"כ אין הערב משעבד.

'כל ישראל ערבין זה לזה' ערבות ממונית וערבות של טוב וחסד (ונחלקו לעיל מתי הערבות היא ממונית).